

LUBUSZANIE
AMBASADORAMI

CZYSTEGO POWIETRZA

książka z DVD

*czyste
powietrze*

*przeciwdziałanie
emisjom*

Szanowni Państwo!

Wszyscy żyjemy, niezależnie od szerokości geograficznej, w jednym wspólnym domu, który stanowi cały świat. Jednak ten cały świat składa się także z tych naszych małych, regionalnych, lokalnych światów. Nie do przecenienia dla naszego życia i zdrowia ma jakość środowiska naturalnego, w którym nie tylko czysta woda, ziemia, ale także jakość powietrza ma znaczenie. Dlatego projekt „Lubuszenie ambasadorami czystego powietrza” jest dedykowany mieszkańcom naszego województwa w aspekcie troski o jego stan. Cały projekt, którego częścią również jest obecna publikacja wraz z płytą zawierającą cztery filmy DVD, kierujemy do wszystkich mieszkańców województwa. Zachęcamy do organizowania różnych spotkań dyskusyjnych, edukacyjnych mających na celu rozwój świadomości Lubuszan w zakresie troski o czyste powietrze. Powinno to równocześnie prowadzić w efekcie do wzmacniania motywacji, a tym samym rozbudzania aktywności proekologicznych w naszych lokalnych środowiskach. W tym celu zostały przygotowane cztery materiały filmowe mające: ukazać zagrożenia płynące z faktu zanieczyszczonego powietrza, zachęcić do proekologicznych zachowań, pobudzać aktywność, wzmocnić działania edukacyjne. Do każdej z czterech części cyklu filmów został opracowany konspekt mogący służyć pomocą do przeprowadzenia spotkania, lekcji, warsztatów itp. Konspekty z filmami uzupełniają się. Każdy zaproponowany temat może być w przebiegu jego realizacji modyfikowany według własnych koncepcji. Przeprowadzenie zajęć szkolnych w oparciu o konspekt I i II jest tylko propozycją, można zrealizować ją poza szkołą. Treści więc zaproponowane w tym przypadku mogą także być zrealizowane w dowolnie innej grupie. Również konspekt III i IV może np. zostać zmodyfikowany do potrzeb szkolnych. Sugestia do jakich odbiorców kierowany jest materiał stanowi jedynie propozycję. Kiedy mówimy o potrzebie edukacji często mamy na myśli angażowanie się w to osób dorosłych. Pamiętajmy jednak, iż często w takiej aktywności bardzo dobrze realizują się młodzi ludzie. Z tego powodu przekazujemy Państwu materiał do swobodnego wykorzystania. Materiały zawarte w tej publikacji oraz inne powstałe w ramach projektu są dostępne na stronie www.ekomaika.pl.

Jednocześnie składamy podziękowanie Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze za otwartość, wsparcie i jednoczenie mieszkańców naszego województwa wokół tak ważnych spraw.

Cz. I „Negatywne skutki zanieczyszczenia powietrza”

Pierwszy z filmów poświęcony jest tematowi skutków zanieczyszczenia powietrza i zagrożeń, jakie niesie ono dla ludzi, zwierząt oraz całego środowiska. Oddychanie jest jedną z najbardziej naturalnych czynności, które wykonujemy nieustannie każdego dnia, każdej godziny. Przyzwyczajeni do jego automatyczności, rzadko zastanawiamy się nad tym, jakiej jakości powietrzem oddychamy i jaki ma ono wpływ na nasze zdrowie i życie. Tymczasem możliwość korzystania z czystego powietrza, podobnie jak z czystej wody to jedno z podstawowych praw człowieka. Film zwraca uwagę, że zanieczyszczenia atmosfery nie wynikają wyłącznie z naturalnych procesów. Ich źródłem jest również działalność człowieka. Emisje z przemysłu, transportu spalinowego, intensywnego rolnictwa oraz domowych palenisk wprowadzają do atmosfery niebezpieczne substancje. W efekcie smog i pyły zawieszone przenikają do naszych organizmów, powodując liczne schorzenia np.: stany zapalne, przewlekłe choroby układu oddechowego i krążenia. To może powodować zmiany nieodwracalne, prowadzące do śmierci. Według danych Światowej Organizacji Zdrowia, z powodu zanieczyszczonego powietrza umiera rocznie nawet 7 milionów ludzi. To liczba, która powinna skłaniać do refleksji i mobilizacji. Film przypomina, że każdy z nas poprzez codzienne wybory i działania ma wpływ na jakość powietrza. Świadomość zagrożeń to pierwszy krok do odpowiedzialnego zaangażowania na rzecz jego ochrony.

Cz. II „Co robić a czego unikać, aby pozytywnie wpływać na jakość powietrza”

Drugi film zachęca do refleksji i poszukiwania odpowiedzi na pytanie: co możemy robić, a czego unikać, aby realnie wpływać na poprawę jakości powietrza? W dobie rosnącego zanieczyszczenia atmosfery troska o czyste powietrze staje się nie tylko koniecznością, ale i wspólną odpowiedzialnością zarówno zbiorową, jak i indywidualną. Film w prosty i zrozumiały sposób wyjaśnia, czym są zanieczyszczenia powietrza i jak nasze codzienne zachowania, nawet te najmniejsze mogą przyczyniać się do ich ograniczenia. To wyzwanie nie dotyczy wyłącznie wielkich instytucji, korporacji czy rządów. Dotyczy każdego z nas zwykłych mieszkańców, obywateli, rodzin, społeczności lokalnych. Film przypomina, że zmiany zaczynają się od naszych domów, wyborów i decyzji. Samorządy odgrywają ważną rolę w działaniach systemowych, ale samorządowcy to przecież również nasi sąsiedzi, mieszkańcy tej samej okolicy. Indywidualne działania takie jak oszczędzanie energii, wybór ekologicznego transportu czy rezygnacja z palenia odpadami mają ogromne znaczenie. Równie istotna jest edukacja, im więcej wiemy o źródłach i skutkach zanieczyszczeń, tym łatwiej podejmować świadome decyzje. Nawet najdrobniejsze gesty, jeśli są podejmowane wspólnie i konsekwentnie, mogą przynieść realną poprawę. To inwestycja nie tylko w nasze zdrowie, ale i w przyszłość kolejnych pokoleń.

Cz. III „Kto działa na rzecz czystszej oddechu?”

Trzecia część cyklu filmowego porusza temat wspólnej odpowiedzialności za czyste powietrze, które choć niewidzialne ma ogromny wpływ na zdrowie, jakość życia i przyszłość nas wszystkich. Powietrze to dobro wspólne, którego nie da się „zatrzymać dla siebie”. Wdychamy je wszyscy, niezależnie od wieku, zawodu czy miejsca zamieszkania. Za zanieczyszczenia odpowiada nie tylko przemysł, ale także domowe piece i inne czynniki

mające często u swoich podstaw złe nawyki i brak świadomości. Film ukazuje również inspirujące inicjatywy, konkretne przedsięwzięcia oraz zaangażowane grupy osób, które aktywne działają na rzecz czystego powietrza. Czyste powietrze nie jest luksusem, to prawo każdego człowieka i obowiązek każdego z nas. Z filmu dowiadujemy się, czym jest niska emisja, kto ponosi jej konsekwencje i jak każdy z nas, niezależnie od roli, może działać na rzecz poprawy sytuacji. To opowieść o realnych problemach, ale i o konkretnych rozwiązaniach, które już dziś są wdrażane w województwie lubuskim. Zachęta do działania płynie tu z różnych ust: uczniów, liderów lokalnych społeczności, ekspertów. Film pokazuje, że zmiana jest możliwa. Potrzeba, abyśmy zaczęli od siebie, od rozmowy, od wspólnego działania.

Cz. IV

„Potrzeba edukacji”

Czwarta część cyklu filmowego koncentruje się na znaczeniu edukacji jako kluczowego narzędzia w walce o czyste powietrze. Pokazuje, że aby zmienić rzeczywistość, musimy zacząć od wiedzy przekazywanej od najmłodszych lat, w przedszkolu, szkole i w życiu codziennym. Film prezentuje inspirujące wypowiedzi ekspertów, ale i zwykłych mieszkańców województwa lubuskiego, którzy podkreślają, że to właśnie młode pokolenie daje nadzieję na pozytywne zmiany.

Edukacja nie może być bierna i teoretyczna – potrzebne są konkretne działania: sadzenie drzew, zielone lekcje, rozumienie zależności między stylem życia a stanem środowiska. Film przedstawia konkretne osoby i inicjatywy, które podejmują wysiłek, by wychować młodzież w duchu troski o czyste powietrze i tym samym o przyszłość środowiska naturalnego naszego województwa, a ty samym i naszej planety.

Konspekt I lekcji edukacyjnej dla szkoły średniej (film cz. I)

Temat: Czyste powietrze – jego znaczenie, zagrożenia.

Czas trwania: 45 minut

Cel ogólny:

Uczniowie zapoznają się z zagadnieniem czystego powietrza, jego znaczeniem dla zdrowia i środowiska, a także z najważniejszymi zagrożeniami związanymi z zanieczyszczeniami powietrza.

Cele szczegółowe:

Po zakończeniu lekcji uczniowie będą potrafili:

1. Wyjaśnić, czym jest czyste powietrze i jakie ma znaczenie dla zdrowia człowieka oraz ekosystemów.
 2. Opisać główne źródła zanieczyszczeń powietrza i ich wpływ na środowisko oraz zdrowie.
 3. Wymienić i omówić skutki uboczne zanieczyszczeń powietrza (smog, choroby układu oddechowego, zmiany klimatyczne).
1. Wstęp, zachęta do obejrzenia filmu (ok. 2 minuty)

Pytanie wprowadzające: Co rozumiesz przez termin "czyste powietrze"? Jakie elementy powietrza są dla nas najważniejsze?

Przedstawienie tematu lekcji: Wyjaśnienie, że czyste powietrze jest kluczowe dla zdrowia ludzi, zwierząt, roślin oraz dla całego ekosystemu.

Prezentacja celu lekcji: Dziś na podstawie filmu omówimy, co wpływa na złą jakość powietrza, jakie są tego skutki.

2. Emisja filmu (ok. 18 minut).

Po filmie:

2. Omówienie definicji czystego powietrza i jego znaczenia (3 minut)

Co to jest czyste powietrze?

Powietrze, które zawiera odpowiednią ilość tlenu (O_2) i azotu (N_2), a jego skład chemiczny i fizyczny nie zawiera zanieczyszczeń mogących negatywnie wpłynąć na zdrowie ludzi i innych organizmów.

Znaczenie czystego powietrza:

Dla zdrowia ludzi: Czyste powietrze jest niezbędne do oddychania. Brak zanieczyszczeń, takich jak pyły, dwutlenek siarki (SO_2) czy tlenki azotu (NO_x), zapobiega chorobom układu oddechowego, alergiom, nowotworom.

Dla środowiska: Czyste powietrze wspiera procesy fotosyntezy, a także poprawia jakość życia zwierząt i roślin.

3. Zanieczyszczenia powietrza (ok. 5 minut) – prowadzący lekcję stara się utrwalić w uczniach wiedzę:

- **Rodzaje zanieczyszczeń powietrza:**

Pyły zawieszone (PM10, PM2.5): Cząstki stałe, które mogą przenikać do płuc i krwi, powodując choroby układu oddechowego i sercowo-naczyniowego.

Tlenki azotu (NO_x): Powstają w wyniku spalania paliw kopalnych. Przyczyniają się do powstawania smogu oraz kwasowych deszczy.

Dwutlenek siarki (SO_2): Powstaje głównie w wyniku spalania węgla. Jest jednym z głównych składników smogu i ma negatywny wpływ na zdrowie.

Ozon (O_3): W wyższych warstwach atmosfery jest korzystny, jednak na poziomie gruntu staje się zanieczyszczeniem szkodliwym dla zdrowia.

Lotne związki organiczne (LZO): Powstają podczas spalania paliw, rozpuszczalników itp. Mogą powodować choroby skóry i układu oddechowego.

- **Główne źródła zanieczyszczeń powietrza:**

Przemysł: Wytwarzanie energii elektrycznej, przemysł chemiczny, metalurgiczny.

Transport: Emisje spalin z samochodów, statków, samolotów.

Rolnictwo: Użycie nawozów, spalanie biomasy, emisje amoniaku.

Gospodarstwa domowe: Palenie w piecach węglowych, drewna, biomasy.

4. Skutki zanieczyszczeń powietrza (ok. 10 minut) – prowadzący podejmuje z uczniami dialog

- **Dla zdrowia ludzi:**

Choroby układu oddechowego: Astma, przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), infekcje płuc. Choroby serca: Zanieczyszczenia powietrza zwiększają ryzyko chorób serca.

Wzrost liczby nowotworów: Długotrwała ekspozycja na zanieczyszczenia, zwłaszcza pyły PM2.5, może prowadzić do raka płuc i innych nowotworów.

- **Dla środowiska:**

Zmiany klimatyczne: Zanieczyszczenia powietrza, zwłaszcza tlenki węgla i metan, przyczyniają się do efektu cieplarnianego.

Zakwaszenie gleby i wód: Kwasowe deszcze wynikające z emisji SO_2 i NO_x wpływają na środowisko, powodując spadek bioróżnorodności. Smog: Występuje głównie zimą, wynikający z spalania węgla w piecach. Zawiera pyły i dwutlenek siarki.

Szczegółowa treść zagadnień – do ewentualnego rozwinięcia po projekcji filmu:

- **Oddychamy tym, co nas otacza – powietrze jako dobro wspólne:**

Choć powietrze jest niewidzialne i powszechne, jego jakość ma bezpośredni wpływ na nasze zdrowie, samopoczucie i życie. Korzystamy z niego codziennie wszyscy, bez wyjątku. Nie da się go zatrzymać tylko dla siebie ani oczyścić wyłącznie nad własnym domem. Film przypomina, że powietrze to dobro wspólne, a jego jakość zależy od naszych codziennych działań: od sposobu ogrzewania domu, stylu życia, środków transportu, z których korzystamy. Dlatego każdy z nas indywidualnie i wspólnie ma wpływ na to, czym oddychamy.

- **Zanieczyszczenie powietrza – cichy wróg naszego zdrowia:**

W filmie przedstawiono, że powietrze może zawierać szkodliwe substancje: pyły zawieszone, tlenki azotu, dwutlenek siarki czy benzopiren. Te związki chemiczne nie zawsze widać ani czuć, ale mają poważne konsekwencje prowadzą do chorób układu oddechowego, serca, alergii, a nawet nowotworów. Wpływają też na dzieci i osoby starsze w sposób szczególnie niebezpieczny. Często nie kojarzymy zmęczenia, bólu głowy czy przewlekłego kaszlu z jakością powietrza, a to właśnie ono może być źródłem problemu. Film zwraca uwagę, że zanieczyszczone powietrze to nie odległy problem, ale realne zagrożenie dla nas i naszych bliskich.

- **Źródła zanieczyszczeń – co je powoduje i kto za nie odpowiada?**

Nie wszystkie zanieczyszczenia powietrza pochodzą z przemysłu czy dużych miast. Film ukazuje, że znaczną ich część wprowadzamy do atmosfery sami spalając w piecach niskiej jakości opały, paląc śmieci, używając starych pojazdów spalinowych, czy zużywając nadmiernie energię. Źródła zanieczyszczeń znajdują się często tuż obok nas: w gospodarstwach domowych, szkołach, osiedlach. To pokazuje, że troska o czyste powietrze to zadanie nie tylko dla polityków i naukowców, ale także dla zwykłych mieszkańców. Każdy może zmniejszyć swój wpływ podejmując bardziej odpowiedzialne decyzje na co dzień.

- **Ekosystem w niebezpieczeństwie – powietrze a środowisko naturalne**

Film zwraca uwagę nie tylko na wpływ zanieczyszczonego powietrza na człowieka, ale także na cały ekosystem. Skażone powietrze niszczy rośliny, przyczynia się do zakwaszenia gleb, zatrzuwa wodę, wpływa na zdrowie zwierząt także tych domowych i gospodarskich. Zanieczyszczenia atmosferyczne ograniczają proces fotosyntezy, osłabiają drzewa i zmniejszają bioróżnorodność. To przypomnienie, że walka o jakość powietrza to także walka o przyszłość przyrody tej najbliższej, wokół naszego domu, jak i całej planety.

- **Zmiany klimatyczne – globalny efekt lokalnych decyzji**

Zanieczyszczenia powietrza mają wpływ na klimat, to jeden z elementów, który napędza ocieplenie Ziemi i coraz częstsze ekstremalne zjawiska pogodowe. Film wskazuje, że lokalne działania takie jak niewłaściwe spalanie, nadmierna emisja CO_2 , zła gospodarka odpadami przyczyniają się do globalnych problemów: susz, powodzi, gwałtownych burz. Uczniowie powinni zrozumieć, że zmiana klimatu to nie przyszłość, ale teraźniejszość, której skutki odczuwamy już dziś, także w Polsce.

- **Świadomość – pierwszy krok do zmiany**

Film uświadamia, że walka o czyste powietrze zaczyna się od wiedzy i refleksji. Im więcej wiemy o skutkach zanieczyszczeń, tym łatwiej podejmować świadome, odpowiedzialne decyzje. Czyste powietrze to efekt wielu małych kroków: oszczędzania energii, wyboru transportu publicznego, sadzenia drzew, unikania spalania śmieci. To także rozmowy w domu, w klasie, z sąsiadami. Świadomość problemu to początek, a działanie to droga do zmiany.

5. Podsumowanie (ok. 2 minuty)

Uzasadniona konieczność nielekceważenia zjawiska występowania zanieczyszczeń w atmosferze, które są dla nas szkodliwe. Z tego powodu istnieje uzasadniona potrzeba poszukiwania możliwości przeciwdziałania takim negatywnym zjawiskom. Dlatego zastanówmy się jak będziemy mogli przeciwdziałać takim negatywnym zjawiskom.

Materiały pomocnicze: przygotowane wcześniej bieżące statystyki dotyczące omawianego tematu, przykłady problemów związanych z zanieczyszczonym powietrzem w różnych społecznościach lokalnych świata.

Konspekt II lekcji edukacyjnej dla szkoły średniej (film cz. II)

Temat: „Czyste powietrze zaczyna się ode mnie. Co mogę zrobić, by mieć wpływ?”

Opis: Druga część cyklu filmowego zachęca do refleksji nad tym, jak każdy z nas indywidualnie i wspólnie może przyczynić się do poprawy jakości powietrza. Czyste powietrze staje się coraz większym wyzwaniem, dlatego ważne jest, abyśmy świadomie podejmowali decyzje, które wpływają na jego stan. Film odpowiada na pytania: czym jest zanieczyszczenie powietrza, jak można je ograniczyć, czego unikać i jakie działania podejmować. Pokazuje, że to zadanie nie tylko dla instytucji i firm, ale także dla każdego mieszkańca, w tym mieszkańców województwa lubuskiego. Podkreśla rolę edukacji, prostych nawyków oraz aktywności obywatelskiej i samorządowej.

Prowadzący: Aktywna osoba z lokalnego środowiska – nauczyciel, edukator, przedstawiciel NGO - mający umiejętności komunikacyjne.

Uczestnicy - mogą to być różne grupy: Mieszkańcy lokalnej społeczności, uczniowie, liderzy parafialni i samorządowi, nauczyciele, przedstawiciele grup ekologicznych i osoby zainteresowane tematyką środowiskową.

Cele spotkania:

- Zrozumienie, czym jest zanieczyszczenie powietrza i jakie są jego źródła.
- Rozpoznanie działań, które każdy może podjąć, by wpływać na jakość powietrza.
- Uświadomienie, że zmiana zaczyna się od codziennych, indywidualnych decyzji.
- Pokazanie roli edukacji i lokalnych wspólnot w dbaniu o czyste powietrze.
- Inspirowanie do aktywności na rzecz środowiska.

Czas trwania: ok. 45 minut

Plan spotkania:

1. Wprowadzenie (ok. 3 minut): Powitanie uczestników i przedstawienie tematu spotkania.

Pytania wprowadzające:

- Czy wiesz, czym jest zanieczyszczenie powietrza?
- Czy wiesz, jakie działania wpływają pozytywnie na jego jakość?
- Czy Twoim zdaniem każdy z nas ma wpływ na jakość powietrza?

Zamiast powyższych pytań można, w zależności od rodzaju grupy odbiorców i ich poziomu świadomości zagadnienia, pominąć pytania wprowadzające.

Kilka faktów:

- Czyste powietrze staje się coraz rzadszym zasobem.
- WHO szacuje, że zanieczyszczenie powietrza powoduje 7 milionów zgonów rocznie.
- Nawet proste działania, jak oszczędzanie energii, mają znaczenie.

2. Projekcja filmu: „Co robić, a czego unikać, by dbać o powietrze?” (ok. 18 minut).

Zalecenia do oglądania:

- Zwróć uwagę na konkretne przykłady działań, które pomagają dbać o powietrze.

3. Rozmowa (ok. 19 minut). Otwarte pytania prowadzące do dyskusji, zachęcające do lokalnego zaangażowania i refleksji nad własnymi działaniami:

A. Codzienne wybory – mój wpływ:

- Jakie działania mogę podjąć od zaraz, aby wpływać na jakość powietrza?
- Jakie zmiany mogę wprowadzić u siebie (np. sposób ogrzewania, transport, zużycie energii)?
- Czy edukuję siebie i innych w tym temacie?

B. Wspólnota i współpraca:

- Jakie działania podejmuje Twoja szkoła, parafia, lokalny samorząd?
- Jak możemy wspólnie organizować proekologiczne inicjatywy?
- Jak zachęcać innych do odpowiedzialnych wyborów?

Zakończenie spotkania (5 min). Podsumowanie spotkania i wzmocnienie przesłania, że każdy ma wpływ na jakość powietrza. Zachęta do kontynuowania działań, dzielenia się wiedzą i współpracy. Uczestnicy powinni opuścić spotkanie z poczuciem sprawczości i gotowości do wprowadzania zmian (metoda małych kroków) w swoim codziennym życiu.

Zagadnienia do rozwinięcia po projekcji filmu:

1. Czym jest zanieczyszczenie powietrza i jak na nie wpływamy?

Zanieczyszczenie powietrza to obecność w atmosferze substancji szkodliwych dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Najczęściej są to pyły zawieszone (PM10, PM2,5), tlenki azotu, dwutlenek siarki, ozon przyziemny oraz lotne związki organiczne.

W filmie zanieczyszczenia powietrza są przedstawione jako efekt codziennych, często nieświadomych działań: palenie w piecach węglem, spalanie odpadów, nadmierne korzystanie z samochodów, niepotrzebne zużywanie energii. Ważne jest zrozumienie, że nie tylko duży przemysł zatruwa powietrze. Źródłem są także nasze domy, ogrzewane w nieefektywny sposób oraz codzienne wybory transportowe.

Refleksja: Jakie źródła zanieczyszczeń znajdują się w moim otoczeniu?

2. Dlaczego warto działać lokalnie?

Zanieczyszczenie powietrza dotyczy każdego miejsca, a więc i małych miast, wsi. Lokalne działania są skuteczne, bo są osadzone w konkretnym kontekście społecznym: ludzie znają się nawzajem, mają wpływ na swoje otoczenie, mogą oddziaływać na sąsiadów, szkoły, urzędy.

Film pokazuje, że w wielu miejscach województwa lubuskiego powstają oddolne inicjatywy: sadzenie drzew, edukacyjne spacerunki ekologiczne, lokalne programy wymiany pieców, konsultacje z mieszkańcami na temat zrównoważonego transportu. Dzięki takim działaniom mieszkańcy czują się częścią zmiany, a nie tylko jej odbiorcami.

Refleksja: Czy w mojej miejscowości dzieje się coś proekologicznego? Czy są osoby lub grupy, z którymi mogę współpracować?

3. Edukacja i świadomość – fundamenty zmiany

Jednym z kluczowych tematów filmu jest rola edukacji w budowaniu świadomości ekologicznej. Często problem zanieczyszczenia powietrza nie wynika ze złej woli, ale z niewiedzy. Ktoś spala śmieci, bo nie rozumie, jakie są tego konsekwencje zdrowotne i prawne. Ktoś zostawia samochód na biegu jałowym, bo nie zwraca uwagi, że to zwiększa emisję i zatrzuwa powietrze.

Film zachęca do edukacji w szkołach, ale także w domach, parafiach, na spotkaniach lokalnych. Przykłady działań to m.in.:– lekcje o smogu i zmianach klimatycznych,– ulotki i plakaty informacyjne,– lokalne kampanie edukacyjne– spotkania z ekspertami.

Refleksja: Czego jeszcze nie wiem o zanieczyszczeniu powietrza? Jak mogę edukować siebie i innych?

4. Jak unikać złych praktyk?

Film w prosty sposób pokazuje, że troska o powietrze to nie tylko wielkie czyny, ale także rezygnacja ze szkodliwych działań.

Do złych praktyk należą m.in.: – palenie śmieci lub materiałów niedozwolonych (np. plastiku, lakierowanego drewna), – używanie starych, niesprawnych pieców,– jazda samochodem na krótkich dystansach, – pozostawianie urządzeń elektrycznych w trybie czuwania, – brak zainteresowania stanem technicznym instalacji grzewczych.

Unikanie tych działań to często kwestia zmiany nawyków, dostępności informacji.

Refleksja: Z jakich działań mogę zrezygnować od razu? Czy wiem, czego NIE wolno palić i dłaczego?

5. Od małych kroków do wielkich zmian

Film niesie przesłanie: **zmiana zaczyna się od Ciebie**. Nie chodzi o to, by od razu dokonać rewolucji, ale by wykonać pierwszy krok, ale świadomy. Proste działania, które każdy może wdrożyć:

- wybór transportu publicznego lub roweru,
- ograniczenie zużycia energii elektrycznej i ciepłej,
- sadzenie drzew lub roślin filtrujących powietrze,
- rozmowy z sąsiadami i rodziną o jakości powietrza,
- korzystanie z lokalnych aplikacji monitorujących stan powietrza.

Każde z tych działań, jeśli wykonywane jest przez wiele osób, może przynieść realny wpływ na jakość powietrza.

Refleksja: Jaki krok mogę zrobić dziś? Czy mam pomysł na wspólne działanie z rodziną, klasą, wspólnotą?

Konspekt 3 (film cz. III)

Temat: „Czyste powietrze – wspólna sprawa. Jak dbać o to, czym oddychamy?”

Prowadzący: lider – grupa aktywnych osób lokalnego środowiska, może to być każda osoba, która jest aktywna społecznie i mająca doświadczenie współpracy z różnymi środowiskami, mająca umiejętności nawiązywania komunikacji.

Uczestnicy, mogą to być np.: konkretne grupy aktywne w środowisku lokalnym, otwarte spotkanie dla mieszkańców, liderzy aktywni w parafii, poproszony gość biorący udział w spotkaniu jako osoba angażująca się na rzecz działań ekologicznych itp.

Cele spotkania:

- Zrozumienie, czym jest niska emisja i jakie ma skutki dla zdrowia ludzi, zwierząt i roślin.
- Uświadomienie roli, jaką każdy może odegrać w trosce o czyste powietrze.

- Wprowadzenie uczestników w tematykę filmu „Czyste Powietrze – przeciwdziałanie emisjom” jako przykładu dobrej współpracy osób i środowisk.
- Inspirowanie do podejmowania lokalnych działań ekologicznych – indywidualnych i wspólnotowych.
- Rozbudzenie wrażliwości na temat sprawiedliwości środowiskowej i solidarności międzypokoleniowej.

Czas trwania: ok. 45 minut

Plan Spotkania:

1. Wprowadzenie (ok. 3 minut)

- Powitanie uczestników i przedstawienie tematu spotkania.
- Pytania wprowadzające:
 - Co wiesz o niskiej emisji?
 - Czy w twojej okolicy odczuwa się skutki zanieczyszczenia powietrza?
 - Kto Twoim zdaniem odpowiada za czystość powietrza?
- Podanie kilku faktów:
 - Polska należy do krajów o najwyższym stężeniu pyłów zawieszonych w UE.
 - Ponad 40 tys. przedwczesnych zgonów rocznie w Polsce z powodu złej jakości powietrza.

2. Projekcja filmu „Kto działa na rzecz czystsze go oddechu?” (ok. 18 minut)

Zalecenia do oglądania:

- Zwróć uwagę na to, kto zabiera głos.
- Jak ie działania są podejmowane na rzecz czystego powietrza?

3. Rozmowa i refleksja (ok. 20 minut):

Prowadzący spotkanie przeprowadza dyskusję w formie otwartego dialogu z uczestnikami. Następuje rozmowa o sytuacji lokalnej społeczności w aspekcie czystego powietrza. Dyskusja powinna przebiegać w sposób zachęcający uczestników do zastanowienia się nad pytaniem: Co możemy robić w naszym najbliższym środowisku?

- **Odpowiedzialność i wspólnota:**
- Kto jest odpowiedzialny za jakość powietrza? Tylko rząd? A może także szkoły, parafie, rodziny? A jak wygląda nasza odpowiedzialność, każdego z nas?
- **Działanie – co możemy zrobić tu i teraz?**
- Jak ie działania możemy podjąć?
- Czy znasz lokalne inicjatywy proekologiczne?
- Jak możesz przekonać innych do zmiany złych nawyków?

Zakończenie spotkania.

Prowadzący dokonuje podsumowania spotkania i zachęca do podejmowania wspólnych działań dziękując uczestnikom za udział w spotkaniu. Spotkanie powinno zakończyć się przekonaniem uczestników, że coraz więcej ludzi angażuje się w taką działalność i nie jest to zjawisko jednostkowe. Uczestnicy powinni opuścić spotkanie z przekonaniem, że dobro ich społeczności lokalnej także i w tym zakresie jest ważne i stanowi przestrzeń do aktywności. Poniżej propozycja zagadnień do ewentualnego rozwinięcia przez prowadzącego w czasie spotkania.

Szczegółowa treść zagadnień do ewentualnego rozwinięcia po projekcji filmu:

- Czym jest niska emisja i dlaczego to nasz wspólny problem?
- Film rozpoczyna się od prostego, ale bardzo konkretnego terminu: **niska emisja**.

Nie chodzi tu o coś małego, ale o to, co jest blisko nas. Dymy z pieców, kominków, kotłów na węgiel, które unoszą się nisko, tuż nad dachami naszych domów. Wdychamy je codziennie, nasze dzieci, sąsiedzi i bliscy. To nie fabryki w oddali, ale domy w naszej okolicy są najczęściej źródłem toksycznych pyłów. Film przypomina: **każdy z nas może być częścią problemu, ale też częścią rozwiązania**. Wystarczy zmienić sposób ogrzewania, zrezygnować ze spalania śmieci, posadzić drzewo, rozmawiać. Bo to, co wydaje się małe, jak dym z jednego, ale w wielokrotności następnych kominów sumarycznie składa się na ogromny problem zdrowotny i społeczny.

- **Powietrze nie zna granic. Dlaczego walka ze smogiem wymaga współpracy?**

W filmie słyszymy głosy różnych ludzi. Każdy z nich mówi o czymś ważnym, ale mianownik jest jeden: „**powietrze jest wspólne**”. Nie da się oddychać tylko „swoim” powietrzem. To, co wydobywa się z mojego komina, trafia do płuc sąsiada. To, co wypuszczam z rury wydechowej, dociera do dzieci w wózkach. Dlatego walka o czyste powietrze nie może być samotną misją. **Potrzeba współpracy lokalnej społeczności, edukacji i wzajemnego wsparcia**. Film pokazuje dobre przykłady: współpraca samorządów, programy wymiany źródeł ciepła, edukacja.

Dlaczego troska o powietrze to także sprawa moralna i duchowa?

Troska o czyste powietrze nie kończy się na ekonomii, technice czy polityce. To również **kwestia odpowiedzialności moralnej**. Dbając o powietrze, dbamy o słabszych: dzieci, chorych, starszych. Dbamy o przyszłość kolejnych pokoleń. **Ochrona stworzenia to także troska o drugiego człowieka**.

- **Edukacja, która działa. Jak uczyć o powietrzu skutecznie i z zaangażowaniem?**

Film przedstawia liczne inicjatywy edukacyjne: lekcje, konkursy, warsztaty, działania lokalnych fundacji i stowarzyszeń. Uczniowie i nauczyciele wspólnie sadzą drzewa, montują czujniki jakości powietrza, organizują akcje informacyjne. To pokazuje, że **edukacja ekologiczna nie musi być nudna. Ona może być konkretna, lokalna i skuteczna**. Kluczem jest osobiste zaangażowanie i zrozumienie, że dbanie o czyste powietrze to nie abstrakcja, ale coś, co zaczyna się tu i teraz. Film inspirowa do tego, by nie tylko przekazywać wiedzę, ale uczyć odpowiedzialności i solidarności.

4. Każdy z nas ma wpływ. Co ja mogę zrobić już dziś?

Film nie daje prostych recept, ale podpowiada: możesz zacząć od siebie. Możesz zadbać o to, czym ogrzewasz dom. Możesz porozmawiać z sąsiadem, który spala śmieci. Możesz zorganizować zieloną akcję w szkole albo parafii. Możesz pójść pieszo zamiast jechać samochodem. Możesz posadzić drzewo. Możesz po prostu zacząć mówić, bo zmiana zaczyna się od świadomości. Takie przesłanie niesie film: **nie musisz robić wszystkiego, ale zrób coś. Oddech zależy od Ciebie**.

Konspekt 4 (film cz. IV)

Temat: „Potrzeba edukacji młodzieży w zakresie jakości powietrza”

Prowadzący:

Lider lokalnej społeczności – nauczyciel, animator, przedstawiciel NGO. Osoba otwarta, zaangażowana i mająca kontakt ze środowiskiem lokalnym.

Uczestnicy:

Zasadniczo osoby dorosłe. Nauczyciele, rodzice, osoby zainteresowane edukacją ekologiczną, przedstawiciele organizacji społecznych, grup parafialnych i lokalnych wspólnot, młodzi liderzy chcący się angażować w edukację innych.

Cele spotkania:

- Uświadomienie znaczenia edukacji ekologicznej w kontekście jakości powietrza.
- Rozpoznanie roli dorosłych jako ambasadorów zmian środowiskowych, aktywnie uczestniczących w kształtowaniu dzieci i młodzieży jako młodego pokolenia w kierunku dbania o czyste powietrze.
- Zapoznanie się z realnymi zagrożeniami zdrowotnymi i klimatycznymi wynikającymi z zanieczyszczenia powietrza.
- Wskazanie praktycznych działań, które można wdrożyć w szkołach, domach i parafiach, wspólnotach, organizacjach pozarządowych.
- Inspirowanie do wspólnych inicjatyw na rzecz czystego powietrza w środowisku lokalnym.

Czas trwania: ok. 45 minut

Wprowadzenie (ok. 4 minut)

Powitanie uczestników i przedstawienie tematu spotkania. Pytania wprowadzające:

- Jak możemy uczyć i wychowywać dzieci i młodzież w duchu troski o powietrze?

Fakty do zaprezentowania:

- Polska należy do krajów UE o najwyższym stężeniu pyłów PM10 i PM2.5.
- Długotrwała ekspozycja na smog może skrócić życie nawet o kilka lat.
- Zanieczyszczenia powietrza mają wpływ nie tylko na ludzi, ale też na zwierzęta, glebę i wodę.

Projekcja filmu: „Potrzeba edukacji młodzieży w zakresie poprawy jakości powietrza” (ok. 21 minut)

Zalecenia do oglądania:

- Jakie działania edukacyjne są pokazywane w filmie?
- Jakie przykłady pracy z dziećmi i młodzieżą zostały przedstawione?

Rozmowa i refleksja (ok. 25 minut)

Prowadzący zaprasza do dyskusji. Kluczowe pytania:

A. Edukacja i świadomość:

- Czego i jak powinniśmy uczyć dzieci i młodzież, aby lepiej dbali o powietrze?
- Dlaczego edukacja praktyczna (np. sadzenie drzew, zielone lekcje) ma większy sens niż sama teoria?
- Jakie działania edukacyjne znasz ze swojej okolicy? – jeśli prowadzący na to pytanie nie uzyskuje żadnej pozytywnej odpowiedzi i nie są podawane żadne przykłady, to należy tę sytuację potraktować jako wskazanie sygnalizujące potrzebę uaktywnienia się lokalnego środowiska w tym zakresie.

B. Działanie – co możemy zrobić tu i teraz?

- Jakie konkretne działania edukacyjne można wdrożyć w szkole, parafii, domu, wspólnocie, organizacji?
- Jak możemy wspierać młodzież w działaniach proekologicznych?
- W jaki sposób można inspirować innych do troski o powietrze?

Zakończenie spotkania (ok. 5 minut)

Podsumowanie i zachęta do działania.

Szczegółowa treść zagadnień – do ewentualnego rozwinięcia po projekcji filmu

1. Dlaczego edukacja ekologiczna powinna zaczynać się jak najwcześniej?

Film podkreśla, że troska o środowisko powinna być przekazywana już od najmłodszych lat – nie tylko w teorii, ale przede wszystkim poprzez praktyczne działania. Zielone lekcje, spacer edukacyjny, sadzenie drzew czy obserwacje przyrody pomagają dzieciom zrozumieć, że czyste powietrze to warunek zdrowego życia. Młodzi ludzie szybciej przyswajają dobre nawyki i potrafią przenosić je do domów i wspólnot lokalnych. Wczesna edukacja ekologiczna to inwestycja w przyszłość pozwalająca budować pokolenie świadomych, odpowiedzialnych obywateli.

2. Zanieczyszczone powietrze – zagrożenie nie tylko dla ludzi

Film zwraca uwagę na to, że zanieczyszczenia powietrza nie dotyczą wyłącznie zdrowia człowieka, ale mają również dramatyczny wpływ na zwierzęta, rośliny, glebę i wodę. Pyły zawieszone oraz toksyczne związki chemiczne przenikają do organizmów żywych i środowiska, zakłócając ich naturalne funkcjonowanie. Wskazane jest, aby mówić o powietrzu jako o wspólnym medium, z którego korzystają wszystkie istoty, w związku z czym jego jakość powinna być wspólną troską całej społeczności. Film przypomina, że każdy oddech zanieczyszczonym powietrzem to niewidzialne ryzyko dla życia.

3. Zmiana klimatu – skutki braku czystego powietrza

Smog i zanieczyszczenia powietrza to nie tylko zagrożenie zdrowotne, ale także element napędzający zmiany klimatyczne. Film ukazuje, jak brak czystego powietrza prowadzi do problemów takich jak susze, powodzie, gradobicia czy zanik śniegu w górach. Te zjawiska mają bezpośrednie skutki dla rolnictwa, lokalnych społeczności i gospodarki. Każda nieprzemyślana decyzja taka jak, spalanie śmieci, nieekologiczne ogrzewanie, nadmierne korzystanie z transportu spalinowego ma wpływ na klimat. Edukacja ekologiczna powinna uświadamiać, że nasze codzienne wybory mają globalne konsekwencje.

4. Czyste powietrze – wspólny obowiązek

Czyste powietrze nie jest luksusem, lecz podstawowym prawem każdego człowieka niezależnie od miejsca zamieszkania, wieku czy sytuacji życiowej. Film zachęca do tego, by nie zrzucać odpowiedzialności na innych, ale zacząć od siebie i swojego otoczenia. Wskazuje, że działania oddolne w szkole, domu, gminie, wspólnocie, parafii mogą realnie wpływać na jakość powietrza. To również przypomnienie, że zasoby naturalne należy wykorzystywać z umiarem, z myślą nie tylko o sobie, ale także o przyszłych pokoleniach. Edukacja ekologiczna to nie tylko przekaz wiedzy, ale nauka szacunku, empatii i odpowiedzialności.

**Nie bądź samotną wyspą!
Dołącz do nas!
Zostań ambasadorem czystego
powietrza!**

Miejsce na płytę

Czyste powietrze – to skarb bez ceny,
dla ciebie, dla mnie i całej Ziemi.

Nie widać go, lecz czuć jego siłę,
gdy oddech jest lekki, to myśli są miłe.

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

WFOŚiGW
w Zielonej Górze

Niniejszy materiał powstał w ramach projektu dofinansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze w Ramach Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej.

Projekt pod nazwą – Lubuszanie ambasadorami czystego powietrza
realizowany przez Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej

Płyta DVD jest integralną i uzupełniającą częścią książki.